

נתונים ומגמות בייצור החלב

א

לני הדו"ח השנתי של המועצה לשיווק חלב לשנת תשל"ג, גדל ייצור החלב בשנה ההיא בהשוואה לשנת תשל"ב — ב-46.5 מיליון ליטר, והגיע ל-479,514 מיליון ליטר חלב. הקיבוצים ייצרו 228,321 מיליון ליטר חלב, והמושבים — 225,066 מיליון, מושבים שיתופיים — 14,741 מיליון, בתי-ספר ופר-טיים — 11,387 מיליון. זוהי שנה ראשונה, שייצור החלב הכולל במשק השיתופי רב מזה שבמשק המשפחתי.

כמות החלב שיוצרה בארץ לא סיפקה את צרכי האוכלוסייה, והיה צורך לייבא שווה-ערך ל-70

מיליון ליטר חלב: 6,867 טונות אבקת-חלב. כמות אבקת החלב המיובאת גדלה ב-1500 טונה. צריכת החלב גדלה ב-12.6%, ואילו הייצור גדל ב-10.7% בלבד. בייחוד גדלה צריכת חלב שתייה, והגיעה ל-53% מהשיווק, בהשוואה ל-51% בשנה שלפני-כן. מסיכומי הייצור והשיווק של חלב אפשר ללמוד, שקיימת אפשרות להגדלת ייצור החלב, אם מעוניינים שייצור החלב בארץ ימלא את התצרוכת. עדיין קשה לאמוד, באיזו מידה פגיעה מלחמת יום-הכיפורים בענף הרפת, ואיזה פיגור יחול בהתפתחותו; אמנם כבר ברור, שהפגיעה היתה קשה בייחוד במשק המשפחתי.

טבלה 1. התנובה הממוצעת לפרה בביקורת-חלב בשנים תשל"ב ותשל"ג, לפי סוגי הביקורת.

ח ש ל " ג			ח ש ל " ב			סוג הביקורת
אחוז שומן	ק"ג שומן	ק"ג חלב	אחוז שומן	ק"ג שומן	ק"ג חלב	
3.19	212.3	6654	3.25	212.7	6544	ממוצע כללי ארצי
3.15	217.5	6906	3.21	219.6	6840	קיבוצים ומושבים שיתופיים 3 x
3.42	189.0	5526	3.47	190.0	5475	בתי-ספר חקלאיים
3.21	199.7	6220	3.30	196.9	5968	קיבוצים ומושבים שיתופיים 2 x
3.35	195.1	5825	3.38	192.8	5705	מושבים, ביקורת א'
3.34	180.1	5391	3.44	180.2	5238	מושבים, ביקורת ב'

ספטמבר 1973 היו 15 משקים שיתופיים, שמספר הפרות בהם היה רב מ-300, בשניים מהם — יותר מ-400 פרות (ובעוד אחד — 398). העדר הגדול ביותר הוא זה של קיבוץ גבעת-חיים מאוחד — 462 פרות. העדר המושבי הגדול ביותר הוא זה של באר-טוביה — 1704 פרות. 3 קיבוצים חיסלו בשנה שעברה את רפת החלב שלהם.

לעתים קרובות מצוינת לשבח התנובה הממוצעת המרובה של הפרות הרשומות בספר העדר, שהיא בין הגדולות בעולם. מצד אחר, אם נביא בחשבון שכמחצית כמות החלב מיוצרת בעדר השיתופי מכ-38,200 פרות, וס"ה הפרות בארץ מגיע לכ-100,000 — הרי שמכ-60,000 פרות שווקו כ-225 מיליון ליטר חלב; כלומר, התנובה הממוצעת בסקטור זה (בתוספת צריכה עצמית) היא פחות מ-4000 ליטר חלב לפרה לשנה. ומכיון שמספר זה הוא מספר ממוצע — הרי שיש פרות רבות, המניבות 3000 ליטר חלב לשנה ואולי אף פחות, מצב שהוא לכל הדעות גרוע ביותר. התנובות המצומצמות במשקים אלה הן תוצאה של הזנה וממשק לא נכונים ולא יעילים. אין ספק, שגם במשקים אלה אפשר להגיע, בטיפול והזנה נכונים, לתנובות גדולות יותר, שיגדילו את הכנסת החקלאי ואת רווחיות הענף, ומבחינת המדינה יביאו

דו"ח ביקורת החלב לשנת תשל"ג מצביע על עלייה נוספת בתנובה הממוצעת לפרה, בבקר בארץ בכלל וכן בסקטורים השונים. ייצור השומן היה דומה לזה שבשנה שקדמה, אף כי בשיעור השומן בחלב היתה פחיתה קטנה.

למקום הראשון הגיע שוב עדר קיבוץ מרחביה, עם תנובה ממוצעת של 9.446 ק"ג חלב לפרה לשנה, 291 ק"ג שומן, 3.08% שומן. למקום השני בתנובת החלב, 8,753 ק"ג, אבל ראשון בתנובת השומן, 3.08% שומן. למקום השני בתנובת החלב, 8,753 ק"ג, אבל ראשון בתנובת השומן, 294 ק"ג שהם 3.36% — הגיע העדר בקיבוץ שריד. בין הקיבוצים והמושבים השיתופיים שבהם חולבים פע-מיים ביממה — הגיעו לתנובת שיא בעדר כפר-רופין: 6,920 ק"ג חלב, 215 ק"ג שומן — 3.11% שומן. בין בתי-הספר החקלאיים, הראשון הוא עדר מקוה-ישראל, אף על פי שנהוגה שם חליבה פעמיים ביממה: 6733 ק"ג חלב, 223 ק"ג שומן — 3.32% שומן. המושב המצטיין בביקורת א' בשתי חליבות ביממה היה כפר-ידידיה — 6154 ק"ג חלב, 208 ק"ג שומן, 3.38%. במקום ראשון בביקורת ב', בשתי חליבות ביממה, עדר מושב מרחביה: 6,650 ק"ג חלב, 212 ק"ג שומן, 3.19% שומן. בביקורת

זו אפשר גם להשיג תנובה מרובה יותר של שומן בתחלובה. נראה לי, שהטבלה שלעיל מראה בבירור, כי הפרות הרשומות בספר העדר משיגות את כמות השומן (בממוצע) ללא התחשבות בממשק ובהזנה; להוציא קבוצות הנחלבות 3 פעמים ביממה, המניבות כ-20% יותר שומן.

ברור אפוא, שאם המשקים אינם משיגים את רמת התנובה של הנחלבות 3 פעמים — אחוז השומן בחלב גדל במקצת, אבל כמותו אינה גדלה. לדעתי, מבליט הדבר את חוסר הטעם שבחיפוש דרכים לתיקון אחוז השומן בעזרת שינוי יחסי מזון גם ומרוכז. מאידך גיסא נראה ברור היתרון של הזנה המגדילה את תנובת החלב ואת כמות השומן. בחינת רשימת ההישגים המפורטים של כל משק מבליטה עוד יותר מסקנה זו.

אם יש מי שחושב, שחובת הבוקר הישראלי היא להגדיל את אחוז השומן או את כמותו — עליו לפנות לדרך ההשבחה הגנטית.

ר. וולקני

חיסכון רב במזון שהוא יקר במחיר ויקר המציאות; שכן, עם ההגדלה בתנובה (לא נדבר על תנובות שיא) — יש שיפור בנצילות המזון לייצור החלב, כי החלק מהמזון הדרוש לקיום הגוף — פחות יחסית. **בנימין לב**

ב

נשמעו טענות, שתנובות החלב הגדולות בארץ, בהשוואה לאלו שבחוץ-לארץ — הן מטעות, מכיון שבארץ גדול מספר התנובות ה„מטולאות“, היינו — צירוף של חלקי תנובות של פרות בשיא תחלובתן בלבד. מנתונים שהמציא ד"ר בר-ענן מסתבר שאין דעה זו נכונה, וכי התנובות הממשיות קרובות מאוד לאלו שמשיגות פרות „שלמות“ — כאלה שנמ-צאו בעדר במשך כל שנת הבדיקה.

נקודה אחרת ראויה לציון — קשורה עם תנובת השומן: הנושא של אפשרות שמירה על אחוז השומן על ידי צירופי הזנה של מזון גם ומרוכז, וכי בדרך